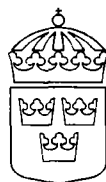

Försvarsutskottets betänkande

1989/90:FöU8

Kustbevakningens roll i den framtida
sjöövervakningen m.m.

1989/90
FöU8

I betänkandet behandlas förslag som regeringen — efter föredragning av statsrådet Roine Carlsson — har förelagt riksdagen i proposition 1989/90:127 om kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen m.m. I betänkandet behandlas också tre motioner som väckts med anledning av propositionen och fyra motioner från den allmänna motionstiden. Vid beredningen av ärendet har yttrande inhämtats från justitieutskottet.

Sammanfattning

I betänkandet tillstyrker utskottet regeringens förslag till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (1988:49).

Den föreslagna lagändringen, som föreslås träda i kraft den 1 juli 1990, innebär att kustbevakningen på eget initiativ skall kunna utföra tillsyn av fartyg i form av inspektioner. Sjöfartsverket, som är ansvarig myndighet, skall i samråd med kustbevakningen bestämma i vilken utsträckning kustbevakningen skall ha sådana tillsynsuppgifter.

Utskottet har härutöver ingen erinran mot vad som i propositionen anförs om kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen m.m. Utskottet ställer sig sålunda bakom förslaget att sjöpolisens och kustbevakningens resp. verksamheter bör samordnas ytterligare. Utskottet delar också föredragande statsrådets uppfattning att frågan om hur behovet av polisiär verksamhet till sjöss skall kunna tillgodoses bör övervägas närmare.

Utskottet har heller ingen erinran mot att kustbevakningen får utökade uppgifter när det gäller ledningen av sjöräddningsinsatser och att kustbevakningens sambandscentraler avvecklas, utom i Kungshamn och Gryt.

Sju motioner behandlas i betänkandet.

Propositionen

1989/90:FöU8

Regeringen har i propositionen

dels föreslagit att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i fartygs-säkerhetslagen (1988:49),

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet i övrigt har anfört om kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen m.m.

Det till propositionen fogade lagförslaget har följande lydelse.

Förslag till

Lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (1988:49)

Härigenom föreskrivs i fråga om fartygssäkerhetslagen (1988:49)
dels att 10 kap. 1 och 11 §§ skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 10 kap. 11 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap

1 §

Tillsyn av fartyg och deras utrustning och drift enligt denna lag och enligt föreskrifter som utfärdas med stöd av lagen utövas av sjöfartsverket, om något annat inte anges i lagen.

*Såvitt gäller inspektion enligt 8 §
utövas tillsynen även av kustbevakningen i den utsträckning som sjöfartsverket beslutar i samråd med kustbevakningen.*

I frågor som avser arbetsmiljön skall tillsynen utövas i samverkan med arbetarskyddsstyrelsen.

Bestämmelser om tillsyn av livsmedelshanteringen finns i livsmedelslagen (1971:511).

11 §¹

Polismyndigheter, tullmyndigheter, kustbevakningen, miljö- och hälso-skyddsnämnder samt läkare är skyldiga att lämna tillsynsmyndigheterna det biträde och de upplysningar som de behöver för att utöva tillsyn enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har utfärdats med stöd av lagen.

När kustbevakningen på begäran enligt första stycket medverkar vid tillsyn enligt denna lag, har tjänstemän vid kustbevakningen de befogenheter att vidta åtgärder som anges i 2 och 4 §§ lagen (1982:395) om kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning. Därvid gäller föreskrifterna i 5, 6, 8 och 9 §§ nämnda lag.

¹ Senaste lydelse 1988:444. Ändringen innebär att andra stycket upphävs.

11 a §

När kustbevakningen utövar tillsyn enligt vad som sägs i 1 § andra stycket eller lämnar biträde enligt 11 §, har tjänstemän vid kustbevakningen de befogenheter att vidta åtgärder som anges i 2 och 4 §§ lagen (1982:395) om kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning. Därvid gäller föreskrifterna i 5, 6, 8 och 9 §§ nämnda lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

Motionerna

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1990

1989/90:Fö702 av Leif Olsson och Kenth Skårvik (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att sambandscentralen även framdeles får finnas kvar i Kungshamn.

1989/90:Fö714 av Hugo Andersson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kustbevakningens samverkan med polisen och sjöfartsverket.

1989/90:Fö716 av Viola Furubjelke och Maj-Inger Klingvall (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att sambandscentralen i Gryt även fortsättningsvis skall vara dygnet-runt-bemannad.

1989/90:Fö720 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag i syfte att utöka och samordna resurserna för sjöräddning och kustbevakning i enlighet med motionens förslag.

Motioner väckta med anledning av propositionen

1989/90:Fö33 av Kerstin Ekman m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen bör ägna särskild uppmärksamhet åt den fortsatta nära samordningen av kustbevakningens och marinens stödverksamhet och stödfunktioner regionalt och lokalt i syfte att begränsa investerings- och driftkostnaderna för dylik verksamhet.

1989/90:Fö34 av Kurt Ove Johansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att sjöräddningsundercentralen i Malmö får kvarstå.

1989/90:Fö35 av Ulla Pettersson och Gunhild Bolander (s, c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett beslut om att avveckla sambandscentralen i Visby inte skall fattas innan den i propositionen aviserade översynen av kustbevakningens lokala organisation genomförts.

Utskottet

Inledning

Riksdagen beslutade i juni 1987 (prop. 1986/87:95 bil. 6, FöU11, rskr. 310) att kustbevakningen skulle skiljas från tullverket och bilda en egen självständig civil myndighet inom försvarsdepartementets ansvarsområde. Med anledning av detta och med stöd av regeringens bemyndigande (dir. 1987:31) tillkallade chefen för finansdepartementet i juni 1987 en kommitté för att utarbeta förslag till organisation m.m. för kustbevakningen. Kommittén, benämnd kustbevakningskommittén, lämnade i januari 1988 delbetänkandet Lagändringar som behövs då kustbevakningen blir en egen myndighet och i februari samma år delbetänkandet Organisation och lokalisering för kustbevakningens centrala och regionala ledning. Med anledning av en proposition på grundval av dessa utredningar fattade riksdagen i maj 1988 beslut i denna organisations- och lokaliseringsfråga (prop. 1987/88:142, FöU10, rskr. 299).

Kustbevakningen började sin verksamhet som egen myndighet den 1 juli 1988.

Kustbevakningskommittén har, utöver frågor som rört myndighetsbildningen, också haft i uppdrag att utreda om en ändrad ansvars- och rollfördelning inom sjöövervakningen kan minska den nuvarande sektoriseringen och skapa en effektivare verksamhet. I sitt slutbetänkande (SOU 1989:26) Kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen redovisar kommittén sina förslag till hur samhällets samlade resurser inom sjöövervakningen kan utnyttjas effektivare. Betänkandet har utgjort underlag för regeringens förslag i propositionen.

I bilaga till propositionen finns en sammanfattning av kommitténs slutbetänkande. Vidare har till propositionen fogats en förteckning över de remissinstanser som har yttrat sig över kommitténs förslag.

Under ärendets beredning har yttrande inhämtats från justitieutskottet. Yttrandet ingår som bilaga i utskottets betänkande.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen och olika åtgärder för att effektivisera sjöövervakningen.

I propositionen föreslås en ändring i fartygssäkerhetslagen (1988:49). Ändringen innebär att kustbevakningen på eget initiativ skall få utföra tillsyn av fartyg i form av inspektioner. Sjöfartsverket skall i samråd med kustbevakningen bestämma i vilken utsträckning kustbevakningen skall ha sådana uppgifter.

I propositionen framförs också att kustbevakningen bör ges möjlighet att på eget initiativ utöva tillsyn av vissa transporter av farligt gods och vidta åtgärder mot vattenföroreningar från fartyg. Sjöpolisens och kustbevakningens verksamhet bör samordnas bättre.

Kustbevakningen bör vidare få utökade uppgifter när det gäller ledningen av sjöräddningsinsatser som gäller efterforskning och räddning av människor. Kustbevakningens sambandscentraler bör avvecklas med undantag för centralerna i Gryt och Kungshamn, som bör finnas kvar med kustbevakningen som huvudman.

Ändringen i fartygssäkerhetslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1990.

Allmänt om kustbevakningens roll i samhällets sjöövervakning

Utskottet konstaterar att samhällets sjöövervakning omfattar ett stort antal uppgifter där flera olika myndigheter har ansvar för tillsynen av att lagar och bestämmelser efterlevs. Som exempel kan nämnas marinen och kustbevakningens uppgift att svara för den allmänna gränsövervakningen och övervakningen av Sveriges sjöterritorium samt marinen tillträdeskontroll av statsfartyg. Polisens uppgift att upprätthålla ordning och att bekämpa brott gäller också svenska farvatten. Polisen svarar även för utlänningskontrollen, inklusive skyddsområdestillsynen. Tullverket svarar för tullkontroll och smugglingsbekämpning. De nämnda myndigheterna medverkar också i stor utsträckning i varandras tillsyn. I sjöövervakningen kan också till del inbegripas sjösäkerhetsfrågor och sjöräddningstjänst. Inom ramen för sjösäkerheten är sjöfartsverket huvudansvarigt för farledsverksamheten och för fartygsinspektionen. När det gäller sjöräddningstjänsten har sjöfartsverket huvudansvaret för efterforskning av människor i sjönöd, medan kustbevakningen svarar för räddningstjänsten när olja eller andra skadliga ämnen kommit ut i vattnet.

Föredragande statsrådet redovisar i propositionen hur kustbevakningskommittén har undersökt möjligheterna att minska den här exemplifierade sektoriseringen. Han anger därvid att en mer långtgående samordning av de olika uppgifterna inom sjöövervakningen, t.ex. inom ramen för en enda huvudansvarig myndighet, inte befunnits lämplig. Förändringsarbetet bör i stället inriktas på ökat samarbete, tydligare och mera heltäckande föreskrifter, förbättrad informationshantering samt samlokalisering eller organisatorisk samordning av annat slag.

När det gäller frågan om hur en bättre samordning skall åstadkommas anför försvarsministern

- beträffande *kustbevakningen och marinen* att grunden har lagts för en långtgående samverkan genom riksdagens beslut i maj 1988 (prop. 1987/88:142, FöU10, rskr. 299) om samlokalisering av ledningsorgan m.m. Det ankommer nu på myndigheterna att utveckla samarbetet inom de givna ramarna,
- beträffande *kustbevakningen och tullverket* att det i dag finns förutsättningar för att kustbevakningen skall kunna medverka i tullkontroll och smugglingsbekämpning i minst samma omfattning som före utbrytningen ur tullverket. Samarbetet kan förstärkas genom t.ex.

fler planerade gemensamma insatser, utökat informationsutbyte om underrättelseläget samt genom informations- och planeringskontakter,

– beträffande *kustbevakningen och sjöfartsverket* att en sammanslagning skulle ha så stora nackdelar att andra lösningar bör väljas för att effektivisera samarbetet. Kustbevakningens möjligheter att medverka i den tillsyn som sjöfartsverket utför bör förbättras. Föredragande statsrådet lämnar i propositionen ett särskilt förslag om detta. Sjöräddningstjänsten, som fungerar tillfredsställande, bör under huvudmannen sjöfartsverkets ledning och tillsammans med samverkande parter få utvecklas inom ramen för räddningstjänstlagen (1986:1102).

Enligt föredragande statsrådet erfordras inget ställningstagande från riksdagen för att genomföra vad som här nyss har angetts.

I en med anledning av propositionen avgiven kommittémotion Fö33 (fp) sågs inledningsvis att inriktningen i regeringens proposition är bra eftersom ansvarsförhållandena och samordningsmöjligheterna klarläggs mellan de organ som deltar i sjöövervakningen. Motionärerna pekar sedan på problemet med det stora antalet medverkande myndigheter och andra organisationer och hävdar att detta problem särskilt måste observeras. De av regeringen redovisade åtgärderna innebär dock, enligt motionärerna, att det tudelade ansvaret inte kommer att resultera i alltför stora effektförluster i den långsiktiga planeringen och i den operativa ledningen. Detta anses emellertid inte tillräckligt utan kustbevakningens expansion måste i fråga om främst investeringar och stödverksamhet noga samordnas med marinen, som är den andra gränsövervakningsmyndigheten. Enligt motionärerna bör därför regeringen de närmaste åren ägna särskild uppmärksamhet åt den fortsatta samordningen av kustbevakningens och marinens stödverksamhet och stödfunktioner, regionalt och lokalt, för att begränsa investeringar och driftkostnader för dylik verksamhet.

Utskottet har tidigare behandlat frågan om sjöövervakningen (FöU 1981/82:18 s. 39–42 och FöU 1986/87:11 s. 147–150) och därvid bl.a. uppmärksammat riskerna med den spridda ansvarsfördelningen. Sektoriseringen innebär att resurser och verksamhet kan komma att dubblas eller användas mindre effektivt. På utskottets förslag gjorde också riksdagen i samband med 1982 års försvarsbeslut ett särskilt uttalande (FöU 1981/82:18 s. 49, rskr. 374) till regeringen om bl.a. målet att skapa en effektivare sjöövervakning genom ett bättre resursutnyttjande. Vad som hittills vidtagits, och som nu anmäls av försvarsministern, anser utskottet vara i linje med vad riksdagen har uttalat om sjöövervakningens effektivisering. Hit hör t.ex. beslutet att inordna kustbevakningens planering och uppföljning i perspektiv- och programplaneringen för den militära utgiftsramen, vilket bör motverka riskerna med det tudelade ansvaret utan att det påverkar myndigheternas arbete på fältet. Bl.a. bör investeringar kunna överblickas och samordnas. Till detta bidrar också att försvarets materielverk ansvarar för anskaffning och vidmakthållande av t.ex. båtar och fartyg till såväl marinen som kustbevakningen och att fortifikationsförvaltningen fr.o.m. budgetåret 1990/91 också svarar för kustbevakningens lokalförsörjning. Ett ytterli-

gare exempel är beslutet att samlokalisera kustbevakningens ledningsorgan med resp. områdesförband inom marinen och att därvid utnyttja gemensamma informations- och sambandssystem.

Utskottet anser således att det såväl för sjöövervakningen som för övriga berörda områden nu finns alla rimliga förutsättningar för en effektiv samverkan och samordning mellan kustbevakningen och marinen. Den regeringens noggranna uppmärksamhet på den fortsatta samordningen, som förordas i motion Fö33 (fp), förutsätter utskottet kommer till stånd utan något uttalande från riksdagen, särskilt som regeringen aviserat ökad vikt åt resultatuppföljning och analys som underlag för planeringen. Med hänsyn härtill bör riksdagen inte bifalla motion Fö33 (fp).

Utskottet kommer i det följande att under särskilda rubriker behandla vissa andra viktigare överväganden och förslag i propositionen.

Polisiär verksamhet till sjöss

Sjöpolisens och kustbevakningens övervakning till sjöss sammanfaller till viss del. Föredragande statsrådet anmäler att deras resp. verksamheter bör samordnas ytterligare. Frågan om hur behovet av den polisiära verksamheten till sjöss skall kunna tillgodoses bör dock bli föremål för fortsatta överväganden. I denna fråga har försvarsministern samrått med chefen för civildepartementet som sagt sig ha för avsikt att i ett senare sammanhang, och efter samråd med försvarsministern, ta upp denna fråga och de därtill anknyttande spörsmålen om resursfördelning och samverkan mellan polisen och kustbevakningen.

Kustbevakningstjänstemännen har genom lagen (1982:395) om kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning fått samma befogenheter som polismän när kustbevakningen bedriver övervakning för att hindra brott, bl.a. mot bestämmelserna som gäller utlänningars rätt att uppehålla sig inom visst område, jakt, fiske, naturvård, trafikregler och säkerhetsanordningar för sjötrafiken samt fartygsregistrering och identifiering. Enligt försvarsministerns bedömning erfordras ingen ändring av dessa bestämmelser för kustbevakningstjänstemännens polisiära befogenheter utöver den ändring som följer av propositionen 1989/90:54 om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m. Försvarsministern anger vidare att det bör ankomma på resp. länsstyrelse att bedöma behovet av särskilda sambandsmän ur polisen placerade vid kustbevakningens regionala ledningar.

I motion Fö714 (c) föreslår motionären bl.a. ett ökat samarbete mellan kustbevakningen och polisen, framför allt när det gäller transporter av polispersonal i skärgårdarna.

Justitieutskottet hänvisar i sitt yttrande, som bifogas detta betänkande som bilaga, inledningsvis till vad som i tidigare sammanhang (bl.a. JuU 1976/77:27, JuU 1985/86:19 och JuU 1986/87:3y) sagts i olika frågor om kustbevakningen och om förhållandet mellan sjöpolisen och kustbevakningen. Justitieutskottet konstaterar härvid bl.a. att sjöpolisens och kustbevakningens uppgifter i fråga om polisiär övervakning till sjöss sammanfaller till viss del och att de polisiära arbetsuppgifter-

na primärt ankommer på polisen. Åtgärder för att säkerställa ett gott samarbete mellan sjöpolisen och kustbevakningen samt att klarlägga förekommande gränsdragningsproblem bör därför ägnas uppmärksamhet i det fortsatta arbetet. Justitieutskottet ansluter sig vidare till kravet på en utbyggnad av sjöpolisens resurser. Det noterar att föredragande statsrådet i propositionen anför att chefen för civildepartementet senare, och efter samråd med chefen för försvarsdepartementet, kommer att ta upp vissa frågor om den polisiära verksamheten till sjöss och de därtill anknyttande spörsmålen om resursfördelning och samverkan mellan polisen och kustbevakningen. Justitieutskottet utgår från att resultatet av dessa överväganden inom kort kommer att resultera i att förslag om sjöpolisverksamheten föreläggs riksdagen och att dessa överväganden kommer att präglas av det synsätt på frågorna som justitieutskottet anlade i sitt yttrande till försvarsutskottet år 1987. Justitieutskottet föreslår att försvarsutskottet hemställer att riksdagen med anledning av propositionen som sin mening ger regeringen till känna vad justitieutskottet har uttalat om sjöpolisverksamheten.

Försvarsutskottet noterar att propositionen föreslår en ytterligare samverkan mellan sjöpolisen och kustbevakningen. Förslaget innebär inte någon ändring av kustbevakningstjänstemännens polisiära befogenheter, utan de polisiära arbetsuppgifterna ankommer primärt, som tidigare, på polisen. Utskottet räknar med att justieutskottets här anförda synpunkter kommer att övervägas när förslaget om resursfördelning och samverkan mellan polisen och kustbevakningen utarbetas för att, i enlighet med vad som anføres i propositionen, senare föreläggas riksdagen. I avvaktan på nämnda regeringsförslag har utskottet ingen erinran mot vad försvarsministern har anfört om polisiär verksamhet till sjöss och kustbevakningstjänstemännens polisiära befogenheter i detta sammanhang.

Utskottet anser vidare att den ökade samverkan som föreslås i motion Fö414 (c) kan tillgodoses inom ramen för myndigheternas nuvarande befogenheter och de åtgärder som har föreslagits. Riksdagen bör därför avslå motionen i denna del.

Tillsyn och kontroll av fartyg och transporter av farligt gods

Enligt nu gällande ordning utövar sjöfartsverket tillsynen över lagstiftningen om sjösäkerhet, sjötransporter av farligt gods och åtgärder mot vattenföroreningar från fartyg. Kustbevakningen biträder i tillsynen efter begäran av sjöfartsverket i varje enskilt fall. I praktiken begärs sällan sådant biträde.

Tullverket ansvarar för gränskontrollen av vägtransporter av farligt gods till och från utlandet samt för kontroll av fordon och andra lastenheter som inkommer med fartyg. Kustbevakningen medverkade som en del i tullverket i tillsynsarbetet fram t.o.m. den 1 juli 1988. Denna möjlighet upphörde då i och med att kustbevakningen blev en egen myndighet.

Föredragande statsrådet förordar ett vidgat samarbete mellan sjöfartsverket, tullverket och kustbevakningen och en systematisk användning av kustbevakningens resurser i det nyss nämnda tillsynsarbetet. Det är därvid, enligt försvarsministern, angeläget att kustbevakningen på eget initiativ bereds möjlighet att utöva tillsynen inom de berörda områdena, vilket bör leda till att verksamheten kan bedrivas mera planmässigt än i dag och därmed mera effektivt. För att möjliggöra en sådan ordning för tillsynen av sjösäkerheten föreslår försvarsministern, i samråd med chefen för kommunikationsdepartementet, en ändring i fartygssäkerhetslagen (1988:49). När det gäller tillsynen av transporter av farligt gods och åtgärder mot vattenförorening från fartyg krävs enligt försvarsministern ingen lagändring. Det får nämligen anses ankomma på regeringen att med stöd av gällande bestämmelser besluta om vem som skall utöva tillsynen.

Två under den allmänna motionstiden väckta motioner behandlar bl.a. sjösäkerhetsinspektioner av fartyg. Sålunda förordas i motion Fö714 (c) ett samarbete mellan kustbevakningen och sjöfartsverkets sjöfartsinspektion. Enligt motionären saknar sjöfartsverket för närvarande möjligheter till att till sjöss kontrollera bl.a. att säkerheten är uppfylld med hänsyn till internationell standard och att bemanningen är tillfredsställande. Kustbevakningens personal bör därför ges möjlighet att utföra ett slags "flygande besiktning". På motsvarande sätt påtalas i motion Fö720 (vpk) behovet av en bättre resurssamordning. Resurserna bör även utökas. Motionärerna förordar i sammanhanget en effektivare organisation med omfattande befogenheter till inspektion av fartyg och kontroll av sjösäkerheten. Vidare krävs ökade insatser för att höja säkerheten i samband med farliga laster. Enligt motionärerna skulle en svensk, men icke-militär, variant av Coast Guard kunna sköta material- och säkerhetsinspektioner samt kontrollera besättningarnas utbildning och behörighet.

Utskottet anser att den nyligen inträffade färjekatastrofen på västkusten med stor tyngd understryker vikten av att genom olika åtgärder höja sjösäkerheten. Adekvata möjligheter för tillsyner och inspektioner har här sin givna plats. Utskottet noterar att den nu föreslagna ändringen i fartygssäkerhetslagen (1988:49) ger kustbevakningen rätt att på eget initiativ, och i den utsträckning som sjöfartsverket och kustbevakningen kommer överens om, utöva tillsyn i form av inspektioner av fartyg för att undersöka om fartyget är bemannat på betryggande sätt, om arbetsmiljön är tillfredsställande, om fartyget är behörigen lastat eller barlastat och om fartyget i övrigt är i behörigt skick. Enligt utskottets mening bör den föreslagna lagändringen leda till att kustbevakningens kompetens och resurser kan utnyttjas bättre. Därmed skapas möjligheter till en effektivare kontroll av att gällande lagstiftning om fartygssäkerhet efterlevs. Utskottet föreslår därför att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i fartygslagen (1988:49).

Utskottet anser att bifall till propositionen i dessa delar möjliggör det slags effektivare inspektioner som förordas i de bägge motionerna Fö714 (c) och Fö720 (vpk). Riksdagen bör därför enligt utskottets mening inte bifalla dessa motioner.

I sjöräddning deltar flera statliga organ såsom polisen, marinen, flygvapnet, sjöfartsverket, televerket, luftfartsverket och kustbevakningen. Den ideella föreningen Sjöräddningssällskapet samverkar med myndigheterna genom att utföra hjälpsatser vid sjönöd.

Sjöräddningstjänsten är enligt räddningstjänstlagen (1986:1102) uppdelad i två verksamhetsområden. Sjöfartsverket är ansvarig myndighet för efterforskning och räddning av människor som är eller befaras vara i sjönöd samt för sjuktransport från fartyg. Kustbevakningen svarar å sin sida för räddningstjänsten när olja eller andra skadliga ämnen har kommit ut i vattnet. Kustbevakningskommittén har prövat hur kustbevakningen kan medverka eller utnyttjas i en mera integrerad och samordnad sjöräddningstjänst. Kommittén, som anser att sjöräddningstjänsten fungerar tillfredsställande, har föreslagit att sjöfartsverket även i fortsättningen skall vara huvudman men att frågan bör prövas om några år. Försvarsministern anser också att sjöräddningstjänsten fungerar tillfredsställande och att den del av sjöräddningstjänsten som gäller räddande av liv även i fortsättningen bör bygga på nuvarande långtgående samverkan mellan flera myndigheter och organisationer. Förutsättningar för en fortsatt utveckling sägs ha förbättrats i och med räddningstjänstlagens tillkomst och en utveckling pågår. Försvarsministern betonar särskilt vikten av att utvecklingen drivs vidare av sjöfartsverket och övriga berörda organisationer.

Sjöfartsverket har tecknat avtal med televerket om att inrätta sjöräddningscentraler. Sådana finns för närvarande i Härnösand, Stockholm och Göteborg. Härutöver finns vissa sjöräddningsundercentraler. Varje sjöräddningsalarm förs vidare, oavsett ursprung, till någon central där den operativa ledningen av sjöräddningsinsatsen sköts av en av sjöfartsverket godkänd räddningsledare. Räddningsledaren sätter sedan in lämpliga till förfogande stående resurser, oavsett dessas organisationstillhörighet.

Föredragande statsrådet anser att kustbevakningen bör medverka i ledningen av sjöräddningsinsatserna vad gäller efterforskning och räddning av människor och att kustbevakningen, inom sjöfartsverkets ansvarsområde, kan ges utökade ledningsuppgifter. Detta har sin grund i att kustbevakningen genom samlokaliseringen med marinen på den regionala nivån kommer att ha en ledningsresurs som kan verka dygnet runt och som har tillgång till marinens sambands- och informationssystem. Försvarsministern, som i dessa frågor har samrått med chefen för kommunikationsdepartementet, anser att det bör ankomma på sjöfartsverket att i samråd med berörda myndigheter utforma den nya ledningsorganisationen. I det sammanhanget får också behovet av ledningsresurser för sjöräddningstjänsten på Gotland och i Öresund bedömas.

Uskottet har ingen erinran mot vad som i propositionen anförts om sjöräddningstjänsten.

Den med anledning av propositionen väckta motionen Fö34 (s) har också anknytning till sjöräddningstjänsten. Motionären framhåller

Öresundsregionens speciella karaktär. Vid en eventuell stor sjöolycka där kan det bli nödvändigt att göra omedelbara insatser från regionens samlade räddningsresurser till lands och till sjöss. Enligt motionären är det därför från räddningstjänstsynpunkt flera faktorer som uttryckligen talar för att sjöräddningsundercentralen i Malmö skall få vara kvar.

Utskottet har förståelse för de i motionen beskrivna problemen för sjöräddningen i Öresundsområdet. Utskottet har dock erfarit att sjöfartsverket, som är ansvarig myndighet, överväger denna fråga. I avvaktan på resultatet från dessa överväganden — som utskottet förutsätter ske i samråd med bl.a. kustbevakningen och som bör redovisas för riksdagen — bör motion Fö34 (s) inte bifallas.

Kustbevakningens sambandscentraler

Kustbevakningen har i dag sambandscentraler i egen regi med varierende dygnstäckning. De olika regionledningarna kommer, som tidigare nämnts, i enlighet med riksdagens beslut våren 1988 (prop. 1987/88:142, FöU10, rskr. 299) att successivt samlokaliseras med resp. områdesförband inom marinen och därefter repliera på marinen för sin sambandstjänst. I takt med att samgrupperingen genomförs kommer kustbevakningen att bygga upp en operativ ledningsfunktion i alla fyra kustbevakningsregionerna.

Föredragande statsrådet anser att kustbevakningens sambandscentraler i Umeå, Härnösand, Furusund, Visby och Karlskrona bör avvecklas. Till skillnad från kustbevakningskommittén anser han vidare att sambandscentralerna i Gryt och i Kungshamn bör finnas kvar med kustbevakningen som huvudman. Dessa bägge centraler sägs nämligen ha angelägna uppgifter också framöver, bl.a. som kontaktpunkter för information och rådgivning till lokalbefolkning, yrkesfiskare och fritidsbåtar. Försvarsministern anvisar också en finansiering för den fortsatta verksamheten i Gryt och Kungshamn. När det slutligen gäller förhållandena på Gotland anmäler föredragande statsrådet att där skall finnas en kvalificerad befattningshavare med ansvar för vissa till denne delegerade uppgifter. Denna ordning anses möjliggöra samverkan på den lokala nivån med militärkommandot. Den föreslagna avvecklingen av sambandscentraler ger enligt försvarsministern utrymme för en uppbyggnad av en operativ ledningsfunktion med vakthavande befäl i tjänst dygnet runt. Erfarenheterna från den försöksverksamhet som bedrivits sägs vara goda, varför verksamheten bör införas i alla fyra kustbevakningsregionerna.

Tre motioner behandlar kustbevakningens sambandscentraler. I motion Fö702 (fp) erinrar motionärerna först om att riksdagen, när den vid ett tidigare tillfälle (SkU 1985/86:24, rskr. 181) bl.a. behandlade den framtida användningen av sambandscentralen i Kungshamn, uttalade att organisatoriska förändringar inte bör genomföras utan att regeringen först redovisar dessa för riksdagen. Enligt motionärernas uppfattning bör riksdagen nu ställa sig positiv till fortsatt verksamhet vid sambandscentralen i Kungshamn och att medel ställs till förfogande för verksamheten.

I motion Fö716 (s), som liksom den nyss nämnda motionen väckts under den allmänna motionstiden, hävdas att sambandscentralen i Gryt är av utomordentligt stor betydelse för den bofasta skärgårdsbefolkningen, för båtturesterna och för myndigheter. Den bör därför, enligt motionärerna, även fortsättningsvis vara dygnet-runt-bemannad.

Motionärerna i motion Fö35 (s, c) delar i stort sett den syn på kustbevakningen i framtiden som framförs i propositionen, men de har starka invändningar mot att lägga ned sambandscentralen i Visby. Skälet till detta är bl.a. det utökade fisket i Östersjön, behovet av beredskap i samband med oljeprospektering och eventuell utvinning till sjöss och det förändrade läget i Baltikum. I avvaktan på den organisationsöversyn för kustbevakningens lokala nivå som har aviserats förordar motionärerna att inget beslut fattas som rör sambandscentralen i Visby.

Riksdagens tidigare behandling av kustbevakningens organisation och lokalisering (prop. 1986/87:95, bil. 6, FöU11, rskr. 310 och prop. 1987/88:142, FöU10, rskr. 299) har avsett den centrala och den regionala nivån. Vad som nu är i fråga rör kustbevakningens sambandscentraler. *Utskottet* konstaterar att den tidigare beslutade samlokaliseringen och den sambandsmässiga samordningen mellan kustbevakningens regionledningar och resp. marinkommandon innebär möjligheter att avveckla huvuddelen av sambandscentralerna så att resurser kan frigöras för att bygga upp en operativ ledningsfunktion med vakthavande befäl i tjänst dygnet runt. Den ger också en ökad möjlighet till närvaro till sjöss. *Utskottet* ställer sig bakom en sådan utveckling och kan också acceptera att sambandscentralerna i Kungshamn och Gryt behålls av regionala skäl, särskilt som föredragande statsrådet anvisar en finansiering. *Utskottet* har således ingen erinran mot propositionens förslag såvitt gäller sambandscentralerna.

Innebörden av propositionen — som alltså beträffande sambandscentralerna i Kungshamn och Gryt skiljer sig från kustbevakningskommitténs förslag — och *utskottets* nyss redovisade ställningstagande innebär att förslagen i motionerna Fö702 (fp) och Fö716 (s) kommer att tillgodoses. Riksdagen bör därför lämna motionerna utan bifall.

I propositionen anför föredragande statsrådet att kustbevakningen bör ha en kvalificerad befattningshavare på Gotland med ansvar för vissa till sig delegerade uppgifter och för samverkan med Gotlands militärkommando. *Utskottet* har erfarit att denna funktion avses utformas närmare i samband med att kustbevakningen ser över sin lokala organisation och att det i avvaktan härpå kan finnas skäl att behålla sambandscentralen i Visby. *Utskottet* har inget att erinra mot att denna sambandscentral behålls till dess att den nya ordningen införs. Med detta får huvudsyftet med motion Fö35 (s,c) anses bli tillgodosett. Motionen bör därför inte bifallas av riksdagen.

Utskottet hemställer

1. beträffande *ändring av fartygssäkerhetslagen (1988:49)*
att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till ändring i fartygssäkerhetslagen (1989/90:49),
2. beträffande *fortsatta samordningsåtgärder mellan kustbevakningen och marinen*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö33,
3. beträffande *polisiär verksamhet till sjöss*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö714 i denna del,
4. beträffande *inspektioner m.m. av fartyg till sjöss*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö714 i denna del samt motion 1989/90:Fö720,
5. beträffande *sjöräddningstjänst*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö34,
6. beträffande *kustbevakningens sambandscentraler*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fö35, 1989/90:Fö702 och 1989/90:Fö716,
7. beträffande *kustbevakningen i övrigt*
att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet i proposition 1989/90:127 i övrigt har anfört om kustbevakningen.

Stockholm den 15 maj 1990

På försvarsutskottets vägnar

Arne Andersson

Närvarande: Arne Andersson i Ljung (m), Roland Brännström (s), Ingvar Björk (s), Kerstin Ekman (fp), Gunhild Bolander (c), Barbro Evermo Palmerlund (s), Göran Allmér (m), Christer Skoog (s), Sven Lundberg (s), Karin Wegestål (s), Ivar Virgin (m), Hans Lindblad (fp), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c), Jan Jennehag (vpk), Britt Bohlin (s) och Ulla Bouvin (mp).

Justitieutskottets yttrande 1989/90:JuU2y

Polisiär verksamhet till sjöss

Till försvarsutskottet

Inledning

I proposition 1989/90:127 har regeringen (försvarsdepartementet) föreslagit riksdagen att anta ett vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (1988:49) samt berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet i övrigt i propositionen anfört om kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen m.m. Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1989/90:Fö33 av Kerstin Ekman m.fl. (fp), 1989/90:Fö34 av Kurt Ove Johansson (s) och 1989/90:Fö35 av Ulla Pettersson (s) och Gunhild Bolander (c).

Försvarsutskottet har berett justitieutskottet tillfälle att yttra sig i ärendet. Justitieutskottet har inhämtat yttrande från rikspolisstyrelsen. Det fogas härvid som *bilaga*.

Justitieutskottet begränsar sitt yttrande till försvarsutskottet till att avse spörsmål enbart inom justitieutskottets beredningsområde. I fråga om propositionen gäller detta avsnitt 3 Polisiär verksamhet till sjöss. De med anledning av propositionen väckta motionerna, som hänför sig till andra avsnitt i propositionen, föranleder därför inget uttalande från justitieutskottets sida.

Polisiär verksamhet till sjöss

Sjöpolisens och kustbevakningens uppgifter i fråga om polisiär övervakning till sjöss sammanfaller till viss del. Rörande sjöpolisverksamhetens uppgifter och organisation hänvisar utskottet till de beskrivningar härav som lämnas i propositionen, i rikspolisstyrelsens härvid fogade yttrande och i justitieutskottets yttrande till försvarsutskottet år 1987, JuU 1986/87:3 y.

Olika frågor om kustbevakningen och om förhållandet mellan sjöpolisen och kustbevakningen har under lång tid övervägts av en rad utredningar. Justitieutskottet och dess föregångare, första lagutskottet, har vid flera tillfällen uppmärksammat behovet av åtgärder för att begränsa dubbelarbete och oklarheter i kompetenshänseende som kan följa av att kustbevakningen och sjöpolisen har delvis sammanfallande arbetsuppgifter (se 1LU 1970:31, JuU 1973:26 punkt 11 och JuU 1974:31 och där gjorda hänvisningar). Utskottet har också vid flera tillfällen konstaterat att framförda krav på en utbyggnad av sjöpolisen

är väl underbyggda, och utskottet har därför anslutit sig till tanken på en sådan utbyggnad. I avbidan på resultatet av de skilda överväganden som från tid till annan ägt rum beträffande kustbevakningen har saken dock hittills inte förts framåt (se JuU 1985/86:19 s. 21 och JuU 1976/77:27 s. 3 och där gjorda hänvisningar). Det skall framhållas att utskottet uttalat att frågan om förstärkningar av sjöpolisverksamheten får tas upp på nytt om översynsarbetet skulle dra ut på tiden.

Den 1 juli 1988 avskiljdes kustbevakningen från tullverket och bildar sedan dess en självständig, civil myndighet inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Inför riksdagsbeslutet i denna sak (prop. 1986/87:95, FöU 11, rskr. 310) utgick justitieutskottet i sitt ovan nämnda yttrande till försvarsutskottet bl.a. från att polisiära arbetsuppgifter primärt skall ankomma på polisen, och utskottet inskräpte att spörsmålen om att säkerställa ett gott samarbete mellan sjöpolisen och kustbevakningen och att klarlägga förekommande gränsdragningsproblem måste ägnas uppmärksamhet i det fortsatta arbetet. Utskottet pekade också på vikten av samband i fråga om radiotrafiken och på möjligheterna till samutnyttjande av befintliga utbildningsresurser, t.ex. i vissa fall polishögskolans resurser.

Utskottet konstaterade också att den nya organisationen av kustbevakningen borde skapa förutsättningar för en behövlig men länge eftersatt utbyggnad av sjöpolisverksamheten. Därvid syftades särskilt på kuststräckorna Luleå—Norrtälje och Karlskrona—Göteborg.

Därefter har frågor rörande bl.a. förhållandet mellan sjöpolisverksamheten och kustbevakningen på nytt utretts, och förslag i ämnet lagts fram av kustbevakningskommittén i dess slutbetänkande (SOU 1989:26) Kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen.

Kommittén har inte funnit skäl som talar för att sjöövervakningsresurserna (polisens och kustbevakningens) skulle behöva ökas totalt sett. Kommittén har övervägt olika organisatoriska och uppgiftsmässiga alternativ till nuvarande ordning för att nå ett bättre utnyttjande av sjöpolisens och kustbevakningens resurser. Kommittén har dock funnit att en fortsatt samordning men med gemensam verksamhetsplanering och närmare samarbete på alla nivåer i de båda organisationerna ger bäst resultat. Förslaget innebär också att regeringen ger kustbevakningen och polisen i uppdrag att gemensamt göra en analys av behovet av polisiär verksamhet till sjöss med utgångspunkt i att nuvarande totala resurser inte behöver öka (betänkandet s. 7 och 42—54).

Av vad föredragande statsrådet i propositionen — efter en redogörelse för kommitténs förslag — anför framgår att chefen för civildepartementet, mot bakgrund av de förslag som läggs fram i propositionen om kustbevakningens roll i sjöövervakningen, kommer att i ett senare sammanhang efter samråd med chefen för försvarsdepartementet ta upp vissa frågor om den polisiära verksamheten till sjöss och de därtill anknyttande spörsmålen om resursfördelning och samverkan mellan polisen och kustbevakningen.

Justitieutskottet utgår från att de överväganden av chefen för civildepartementet som sålunda aviserats inom kort kommer att resultera i att förslag rörande sjöpolisverksamheten föreläggs riksdagen. Utskottet

utgår också från att dessa överväganden kommer att präglas av det synsätt på frågorna som utskottet anlade i sitt yttrande till försvarsutskottet år 1987.

Justitieutskottet föreslår att försvarsutskottet hemställer att riksdagen med anledning av propositionen som sin mening ger regeringen till känna vad justitieutskottet nu uttalat om sjöpolisverksamheten.

Stockholm den 8 maj 1990

På justitieutskottets vägnar

Britta Bjelle

Närvarande: Britta Bjelle (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Ulla-Britt Åbark (s), Jerry Martinger (m), Birthe Sörestedt (s), Göthe Knutson (m), Göran Magnusson (s), Eva Johansson (s), Björn Ericson (s), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c), Berith Eriksson (vpk), Inger Schörling (mp) Sigrid Bolkéus (s), Barbro Andersson (s) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c).

1989/90:FöU8
Bilaga

Till Riksdagens justitieutskott

Kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen (prop. 1989/90:127)

För att få underlag för sitt yttrande i rubricerade ärende har justitieutskottet hemställt om Rikspolisstyrelsens syn på sjöpolisen och behovet av utökning. Med anledning härav får Rikspolisstyrelsen utöver vad som framgår av bifogade bilagor anföra följande.

Styrelsens bestämda uppfattning, vilket också framgår av bilagorna, är att polisiära arbetsuppgifter primärt skall ankomma på polisen oavsett om det är på land eller till sjöss.

Enligt styrelsens mening skulle en ytterligare splittring av de polisiära arbetsuppgifterna på andra myndigheter vara till men både för allmänheten och för polisens verksamhet.

Som framgår av "Lag om kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning (SFS 1982:395) har tjänsteman vid kustbevakningen fått polismans befogenhet vid brott mot föreskrifter gällande vissa i lagen klart begränsade områden.

Sjöpolisens arbetsområde är betydligt vidsträcktare. De i nämnda lag uppräknade brotten utgör endast en liten del av de uppgifter sjöpolisen har att handlägga.

Sjöpolisen disponerar idag 15 polisbåtar stationerade vid 13 polismyndigheter. Tillgänglig statistik visar att dessa polisbåtsenheter redovisar ca 6 000 ingripanden per år, vilket motsvarar antalet ingripanden vid en medelstor polismyndighet som t.ex. Falun, Trelleborg eller Visby.

Sjöpolisverksamhet bedrivs för närvarande i följande sju regioner

Luleåregionen	1 båt
Stockholmsregionen	6 båtar
Västeråsregionen	1 båt
Nyköpingsregionen	1 båt
Karlskronaregionen	1 båt
Göteborgsregionen	3 båtar
Karlstadsregionen/Vänern	1 båt
Västerviksregionen	1 båt

Regionerna är indelade i verksamhetsområden omfattande ett eller flera polisdistrikt.

Sjöpolisens arbetsuppgifter är i första hand att upprätthålla allmän ordning och säkerhet till sjöss, utmed stränder och kajer samt på öar och holmar, spaning, övervakning av efterlevnaden av föreskrifter beträffande vattenförorening, jakt, fiske och sjötrafik samt tillsyn av skydds- och kontrollområden. Sjöpolisen ingår även i sjöräddningsorganisationen (ca 200 larm/år).

Sedan den nuvarande sjöpolisorganisationen fastställdes har förändrade förhållanden, t.ex. ökad fritid, ökat antal fritidsbåtar samt ökad fritidsbebyggelse i skärgårdsområdena medfört att behovet av polisära insatser både i form av brottsförebyggande verksamhet och bättre övervakning ökat mycket kraftigt. Kraven på hjälpande insatser i form av bl.a. polisiär service till kust- och skärgårdsbefolkningen och den verksamhet som närmast motsvarar kvarterspolisverksamheten på land har också ökat i takt med befolkningsutvecklingen.

Med nuvarande sjöpolisiära resurser kan endast en liten del av landets kustområden övervakas någorlunda kontinuerligt. Med undantag för begränsade områden kring respektive polisbåts stationeringsort förekommer inte någon egentlig sjöpolisverksamhet på kuststräckorna mellan Luleå—Norrtälje och Karlskrona—Göteborg.

Med hänsyn till att det är polisen som har huvudansvaret för den allmänna ordningen och säkerheten både till lands och till sjöss är det angeläget att polisen tillförs personella och materiella resurser så att den på ett godtagbart sätt kan fullgöra sina uppgifter också i våra vattenområden och skärgårdar.

Utbildning

Sedan polisskolan i Solna lades ned år 1985 har någon utbildning av kustbevakningstjänstemän i polisens regi inte förekommit. Kustbevakningen genomför numera egen utbildning i Karlskrona men använder polisiära lärare i vissa ämnen. Om det görs framställning om detta har polishögskolan resurser och är också villiga att utbilda kustbevakningstjänstemän så att de uppfyller de krav på utbildning som anges i "Lag om kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning" (SFS 1982:395).

RIKSPOLISSTYRELSEN

Ulf Waldau

Bilagor

- Bil. 1. Yttrande 1987-03-30 "En ny organisation för tullverkets kustbevakning" (utesluten här, se JuU 1986/87:3y)
- Bil. 2. Yttrande 1989-09-14 "Kustbevakningskommitténs slutbetänkande (SOU 1989:26)". *Underbilaga 1*
- Bil. 3. RPSs yrkanden AF 1990/91. *Underbilaga 2*
- Bil. 4. Sjöpolisverksamhet AF 1990/91. *Underbilaga 3*
- Bil. 5. Exempel på sjöpolisens arbetsuppgifter (utesluten här)
- Bil. 6. Grafisk redovisning av arbetsuppgifter för sjöpolisen i Stockholms län under juli 1989. *Underbilaga 4*

Till Försvarsdepartementet

**Kustbevakningskommitténs slutbetänkande (SOU 1989:26)
Kustbevakningens roll i den framtida sjöövervakningen
(Dnr 903/89)**

Sammanfattning

När man prövar frågan om förändringar av kustbevakningens verksamhet måste det vara en självklar utgångspunkt att polisiära arbetsuppgifter primärt skall ankomma på polisen. Styrelsens principiella uppfattning är alltså att det över huvud taget inte bör komma i fråga att utpräglade polisuppgifter, såsom de angetts i polislagen, förs över till den nya kustbevakningsmyndigheten. Ambitionen bör i stället var att ansvaret odelat läggas på polisen för uppgifter som nu sagts. Med en sådan ordning tillgodoses också intresset av att få en minskad sektorisering på området.

Av de fyra alternativ som kommittén framfört har den förordat "samordningsalternativet". Rikspolisstyrelsen förordar dock i stället "sjöpolisalternativet" med viss modifiering. Styrelsen anser dock att finansieringen av en utbyggd polisverksamhet till sjöss inte bör ske genom en minskning av kustbevakningens resurser. Enligt styrelsens bestämda uppfattning är de sammanlagda resurser som i dag finns för sjöövervakning för små.

Rikspolisstyrelsen tillstyrker kommitténs förslag om fördjupad samverkan och att ömsesidigt samråd sker vid planering av gemensam verksamhet. Detta bör fastläggas i både polisens och kustbevakningens regelverk.

Styrelsen avstyrker en förändring av den nuvarande sjöräddningsorganisationen. Något bärande motiv för att förändra en väl fungerande organisation har kommittén inte framfört.

Vidare avstyrks kommitténs förslag att ge kustbevakningen och polisen i uppdrag att gemensamt göra en analys av behovet av polisiär verksamhet till sjöss då en analys av sådan polisverksamhet nyligen genomförts inom rikspolisstyrelsen.

Samarbetsfrågorna mellan kustbevakningen och polisen bör lösas på regional och lokal nivå.

Kustbevakningskommitténs mål har varit att utreda om en ändrad ansvars- och rollfördelning inom sjöövervakningen kan minska sektoriseringen och skapa en effektivare verksamhet. Begreppet sjöövervakning har av kommittén använts som ett samlat begrepp för övervakning och kontroll, sjösäkerhet och sjöräddning.

Huvudansvaret för all polisiär verksamhet till sjöss ligger på polismyndigheterna vilket är lika naturligt som att huvudansvaret för all polisiär verksamhet på land ligger på polismyndigheterna. Detta förhållande ändras inte av att kustbevakningen genom särskild lagstiftning ålagts medverka vid viss polisiär verksamhet till sjöss och härför erhållit vissa polisiära befogenheter.

Polisen har således att fullgöra samtliga förekommande polisiära arbetsuppgifter inom sitt verksamhetsområde oavsett om det är på land eller till sjöss. Utöver rena övervakningsuppgifter och utryckningsuppdrag svarar bl.a. polisen för den polisiära servicen till skärgårdsbefolkningen, bedriver informations- och brottsförebyggande verksamhet, brottspaning samt viss utredningsverksamhet. Verksamheten kan i viss mån liknas med kvarterspolisverksamhet till sjöss. Styrelsen påpekar detta för att erinra om det, i jämförelse med kustbevakningens arbetsuppgifter inom det polisiära området, breda arbetsfält som sjöpolisen ansvarar för.

Kommittén har ansett att företagna studier av såväl sjöpolisens som kustbevakningens polisiära verksamhet visar att det inte finns några skäl som talar för att sjöövervakningsresurserna för detta ändamål skulle behöva ökas. Kommittén synes i dessa sammanhang enbart ha bedömt den del av polisverksamheten som kustbevakningen medverkar i och helt bortsett från övriga polisiära arbetsuppgifter, främst de som är av kvarterspoliskaraktär, som sjöpolisen fullgör.

Allmänt kan konstateras att kommittén i sitt betänkande inte belyst de båda organisationernas verksamhet på ett acceptabelt sätt. Bl.a. saknas helt uppgifter i betänkandet över antalet ingripanden, gripna, rapporterade etc., som borde ha utgjort underlag för kommitténs ställningstaganden. Flera av sjöpolisens arbetsuppgifter ligger dessutom inte inom ramen för den sjöövervakning kustbevakningskommittén haft att utreda. Således "uppskattar" exempelvis kommittén att mer än hälften av sjöpolisens verksamhet är av sådan art att den motsvarar kustbevakningstjänst enligt LKP. Detta skapar en felaktig bild av sjöpolisverksamheten. Det är mot denna bakgrund märkligt att kustbevakningskommittén vågat sig på att lägga förslag till utformningen av sjöpolisverksamheten, utan att den totala sjöpolisverksamheten beaktats.

Kustbevakningskommittén har inom ramen för nuvarande resurser valt att belysa fyra olika alternativ. Utgångspunkten har varit att såväl uppgiftsmässigt som organisatoriska förändringar inte får medföra några kostnadsökningar totalt sett. Detta innebär att en utbyggnad av

endera organisationen skall ske genom en motsvarande minskning av den andra organisationens resurser. Härigenom har möjligheten att skapa en effektiv sjöövervakning starkt begränsats.

Av de framlagda alternativen har kommittén kommit fram till att tre av dessa medför så stora nackdelar att de ej bör genomföras. Kommittén har slutligen stannat för det s.k. "samordningsalternativet".

Enligt "samordningsalternativet" skall båda organisationerna bibehålla nuvarande uppgifter och befogenheter. Syftet är att bl.a. genom en bättre samordning och verksamhetsplanering öka effektiviteten inom såväl sjöpolisen som kustbevakningen. Kommittén föreslår också att rikspolisstyrelsen och kustbevakningen på regeringens uppdrag gemensamt bör kartlägga och överväga behovet av övervakning inom nu gemensamma geografiska verksamhets- och ansvarsområden. Denna kartläggning skall ge underlag för förändringar av såväl kustbevakningens lokala organisation som sjöpolisorganisationen. Kartläggningen skall redovisas till regeringen. Utformningen av den civila övervakningen till sjöss har under en följd av år varit föremål för ett flertal utredningar. Enligt rikspolisstyrelsens mening bör ytterligare utredningar anstå tills den nya organisationen stabiliserats.

"Samordningsalternativet" medför ingen minskad sektorisering inom sjöövervakningen. Det kan även ifrågasättas om alternativet innebär någon effektivisering. Samverkan i form av gemensamma kontroller/aktiviteter förekommer redan idag. Här avses såväl i förväg planerade kontroller som spontana sådana. Erfarenheterna visar emellertid, i vart fall inom Stockholmsregionen, där ingripandefrekvensen är hög, att utrymmet för ytterligare samordnade kontroller är begränsat. En utökning av dessa kontroller är givetvis både önskvärd och behövlig, men akuta ingripanden/utryckningsuppdrag medför ofta att dessa måste ställas in eller avbrytas. Med hänsyn härtill samt till att sjöpolisen har andra arbetsuppgifter än ren sjöövervakning synes effektivitetsvinster bli marginella.

Av de alternativ som kustbevakningskommittén framfört vill styrelsen istället förorda "sjöpolisalternativet" med viss modifiering. Styrelsen anser dock inte att finanseringen av en utbyggd sjöpolisverksamhet bör ske genom en motsvarande minskning av kustbevakningens resurser. Enligt styrelsens bestämda uppfattning är de resurser som idag finns för sjöövervakning för knappa. Hänsyn måste också tas till att sjöpolisen har andra uppgifter än ren sjöövervakning.

I årets anslagsframställning för rikspolisstyrelsen därför fram kravet på en utökning av antalet stationeringar av polisbåtar. Styrelsen anser att det föreligger ett starkt behov av sjöpolisverksamhet vid Höga kusten, i Tjusträsk skärgård och i Öresundsområdet. Detta motiverar anskaffning av 3 polisbåtar för placering i Örnköldsvik, Norrköping och Malmö.

Det modifierade "sjöpolisalternativet" skulle innebära en ökad sjöövervakning i inre vatten där behovet är som störst. Samtidigt skulle allt fler skärgårdsboende få tillgång till polisiär service, brottsförebyggande verksamhet m.m. Behovet av polisiär övervakning m.m. inom de föreslagna kustområdena har dessutom redan analyserats och fast-

lagts av rikspolisstyrelsens arbetsgrupp. Genom att ingen minskning av kustbevakningens resurser föreslås uppstår ingen strukturförändring av sjöövervakningen i stort, på sätt som kommittén beskrivit. Från kostnadssynpunkt måste en utveckling i enlighet med styrelsens förslag vara att föredraga eftersom en polisbåt kostar ca 3 milj. kr. medan ett fartyg lämpat för de uppgifter som åvilar kustbevakningen kostar i storleksordningen 25 milj. kr.

Sjöräddning — liv

Rubricerade del av sjöräddningen fungerar väl och rikspolisstyrelsen motsätter sig därför förändringar av den nuvarande organisationen. Som påpekats i kommitténs särskilda rapport medverkar ett stort antal organisationer i sjöräddningstjänsten och för att detta skall fungera fordras att huvudmannen upplevs som objektiv och oberoende. Sjöfartsverket har den positionen.

Även ur utbildningssynpunkt har sjöfartsverket ändamålsenliga och för aktuell utbildning väl belägna lokaler samt teknisk utrustning på Arkö.

Sambandsmännen

Före polisens omorganisation den 1 november 1985 fanns fyra polismanstjänster särskilt avsatta som sambandsman mellan polisen och kustbevakningen. I samband med omorganisationen överfördes dessa polistjänster till de så kallade fria resurserna vid de polismyndigheter de administrativt tillhörde. Sambandsmännens verksamhet har dock fortsatt i princip enligt tidigare inarbetade modeller.

Det ankommer på den regionala och lokala polismyndigheten att utifrån sina utgångspunkter bedöma om det kan anses erforderligt att ha särskilda polismän avdelade för ett väl fungerande samarbete med kustbevakningen eller om samarbetet skall bedrivas på annat sätt. Om man finner att sambandsmannafunktionen bör bestå, möter inget hinder mot att ha den kvar. Den omständigheten att funktionen inte upptagits i den grundläggande organisationen för polismyndigheten saknar i sammanhanget betydelse.

Detta yttrande har beslutats av rikspolischefen Björn Eriksson, biträdande rikspolischefen Ulf Karlsson, byråchefen Mats Vangstad och polisintendenten Stig Edström, föredragande.

RIKSPOLISSTYRELSEN

Björn Eriksson/Stig Edström

AF1990/91

1989-08-23

Utbyte av båtar

Av polisväsendets 15 större båtar har 8 utbyts under åren 1979—82 och ytterligare 5 har bytts eller kommer att utbytas under budgetåren 1988/89—1989/90. Övriga två båtar, stationerade i Nyköping och Stockholm bör på grund av stark förslitning bytas ut under det närmaste budgetåret. Styrelsen yrkar att dessa två båtar byts ut till en kostnad om 7 milj. kr.

För att ytterligare framhålla vikten av att dessa båtbyten kommer till stånd kan nämnas att den årliga brukningstiden för polisväsendets båtar är 1 000—1 200 timmar/säsong. En privat båtägare brukar i genomsnitt sin båt ca 50 timmar/säsong. Detta innebär att en polisbåt under ett år förslits lika mycket som en privatägd båt under 20—25 år. Trots en omfattande och kostsam årsöversyn är en polisbåt efter tio års tjänst mycket hårt försliten och måste bytas.

Polisväsendet har för närvarande 76 räddningsbåtar, som anskaffades i början av 1970-talet. Dessa bör bytas ut successivt. Styrelsen yrkar 480 000 kr. för utbyte av fyra båtar under budgetåret 1990/91.

Utökning av båtar

För att få en bättre polisiär täckning av våra kuster samt för att öka den polisiära servicen yrkar rikspolisstyrelsen att polisväsendet erhåller medel för inköp av ytterligare tre båtar.

Båtarna är avsedda att med följande prioriteringsordning placeras vid polismyndigheterna i Örnsköldsvik, Malmö och Norrköping.

Inom Örnsköldsviks polisdistrikt och angränsande kustområden är behovet av sjöpolis framträdande. Västernorrlands läns östra gräns består av en 22 mil lång kust, däribland "Höga kustområdet". Hela detta område är genom sin mångfald av öar, kobbar, skär och djupa långsträckta vikar ett mycket attraktivt område för det rörliga friluftslivet. Båttrafiken är omfattande speciellt från Finland och Åland. Inom området ligger också skyddsområden som fordrar tillsyn. Därtill kommer att på ett flertal öar i området finns permanentboende med berättigade krav på service i likhet med de ilandboende. Det får därför anses som synnerligen angeläget att sjöpolisverksamheten längs norrlandskusten byggs ut.

Även om det föreligger behov av ytterligare båtar både på norrlands-kusten och ostkusten bedömer dock rikspolisstyrelsen att en båt bör placeras på sydkusten och då i Malmö. Även om där saknas någon egentlig skärgård motiverar det stora antalet fartyg som trafikerar Öresund och det stora antalet fritidsbåtar som finns inom regionen att det där finns en polisiär övervakning till sjöss. Gränskränkningar av

utländska båtar, båtstölder på båda sidor av sundet samt transporter av stöldgods och annat illegalt gods sjövägen fordrar att polisen har tillgång till egen båt för att inom rimlig tid kunna ingripa.

Det stora antalet fartyg som trafikerar vattnen kring Tjust och St. Annas skärgård och det stora antalet fritidsbåtar som finns inom regionen medför att övervakningsbehovet inom Norrköpings polisdistrikt är stort, vilket motiverar att myndigheten tillförs en båt.

Rikspolisstyrelsen föreslår således att anslaget räknas upp med 10,5 milj. kr. för att möjliggöra inköp av tre båtar, vilka bör placeras vid polismyndigheterna i Örnsköldsvik, Malmö och Norrköping.

För övervakning av den under senare år starkt ökade turistströmmen inom Dalsland och Värmland har under senare år en liten båt förhyrts av polismyndigheterna i Karlstad, Säffle och Åmål. Bland annat måste de långsträckta sjöarna på gränsen mot Norge övervakas under sommarmånaderna. Ur såväl sjösäkerhets- som miljösynpunkt är det angeläget att polisen har tillgång till en båt i detta område.

Den årliga kostnaden för denna förhyrning uppgår till ca 70 000 kr. Mot bakgrund av en beräknad brukningstid om ca 20 år på en motsvarande båt är det av både ekonomiska och operativa skäl uppenbart fördelaktigt att köpa in en liten polisbåt.

Under de många gånger utomordentligt besvärliga förhållanden som polisen i Jönköping tvingas arbeta under vid polisinsatser på Vättern, som erkänt erbjuder mycket svåra sjöförhållanden, bör en båt tillföras distriktet.

Rikspolisstyrelsen yrkar 500 000 kr. för inköp av två båtar att placeras vid polismyndigheterna i Karlstad och Jönköping.

För inköp av två räddningsbåtar och trailer till dessa yrkar styrelsen 240 000 kr. för budgetåret 1990/91.

Sjöpolisverksamhet

Rikspolisstyrelsen har under en följd av år i sina anslagsframställningar framfört yrkanden att det med hänsyn till att det är polisen som har huvudansvaret för den allmänna ordningen och säkerheten både till lands och till sjöss är angeläget att den tillförs personella och materiella resurser så att den på ett godtagbart sätt kan fullgöra sina uppgifter också i våra vattenområden och skärgårdar.

Styrelsen har hittills bara delvis fått gehör för sina äskaden troligen till stor del beroende på att frågor rörande ett mera rationellt utnyttjande av resurserna för den civila övervakningen till sjöss inte varit lösta.

Med hänsyn till att arbetsuppgifterna för sjöpolisen och kustbevakningen delvis sammanfaller har frågan om kustbevakningens organisation och huvudmannaskap varit av stort intresse. När den frågan nu blivit löst finner styrelsen skäl för att åter ta upp frågan om en utbyggnad av sjöpolisverksamheten.

Sjöpolisenheterernas arbetsuppgifter är i första hand att upprätthålla allmän ordning och säkerhet till sjöss, utmed stränder och kajer samt på öar och holmar, spaning, övervakning av efterlevnaden av föreskrifter beträffande vattenförorening, jakt, fiske och sjötrafik samt tillsyn av skydds- och kontrollområden. Sjöpolisen ingår även i sjöräddningsorganisationen. Som särskilda uppgifter bör också nämnas de hjälpande insatserna i form av bl.a. polisiär service till kust- och skärgårdsbefolkningen och den verksamhet som närmast motsvarar kvarterspolisverksamheten på land. För att förbättra skärgårdsbefolkningens service föreligger också planer på att i större utsträckning än för närvarande låta polisbåtarna fungera som tillfälliga polisstationer för anmälningsupptagning, passutlämning m.m.

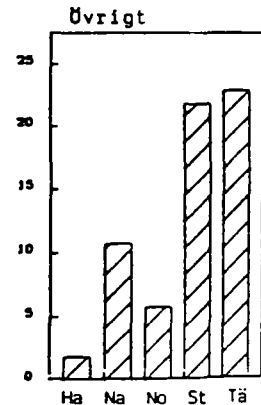
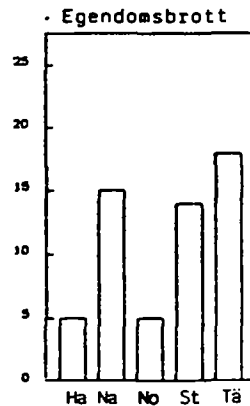
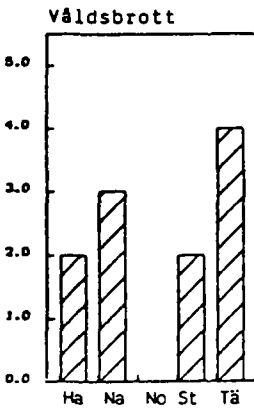
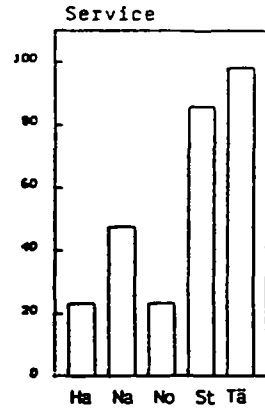
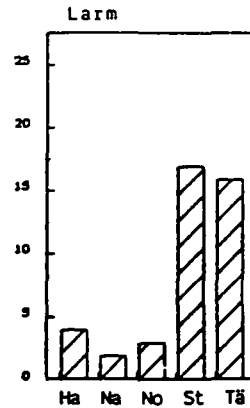
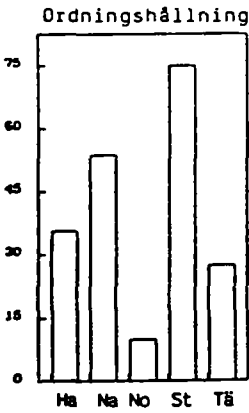
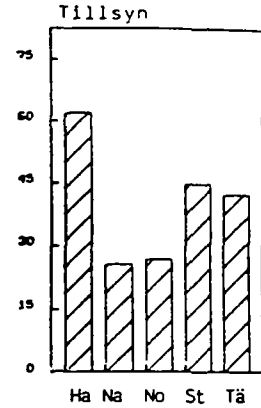
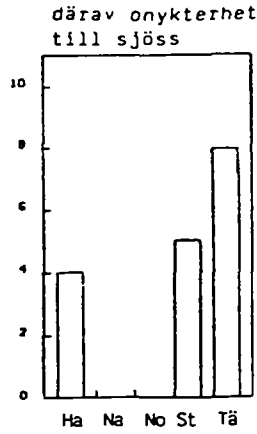
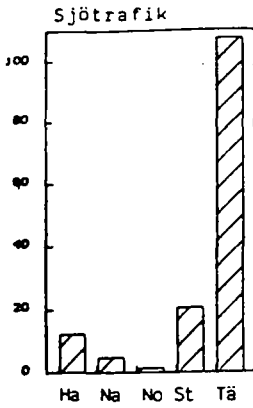
Sedan den nuvarande sjöpolisorganisationen fastställdes har förändrade förhållanden, t.ex. ökad fritid, ökat antal fritidsbåtar samt ökad fritidsbebyggelse i skärgårdsområdena medfört att behovet av polisiära insatser både i form av brottsförebyggande verksamhet och bättre övervakning ökat mycket kraftigt. Bl.a. har de mera traditionella ordningsproblemen i form av främst bråk och berusning blivit alltmer förekommande inom vissa områden. Under de senaste åren har utvecklingen av stora, snabba motorbåtar inneburit att allt fler allvarliga hastighetsöverträdelser, svåra olyckstillbud och båtoluckor inträffat. Båtfylleriet utgör ett mycket oroande inslag bland fritidsbåtförarna. Förhållandet har rönt stor uppmärksamhet bland de sjöfarande i allmänhet, vilka påkallat omedelbara polisiära åtgärder för att förbättra säkerheten till sjöss.

Med nuvarande sjöpolisiära resurser kan endast en liten del av landets kustområden övervakas någorlunda kontinuerligt. Med undantag för begränsade områden kring respektive polisbåts stationeringsort

förekommer inte någon egentlig sjöpolisverksamhet på kuststräckorna mellan Luleå—Norrtälje och Karlskrona—Göteborg. Därtill kommer att allt fler lots- och fyrstationer dras in och att kustbevakningen i allt större omfattning måste tas i anspråk för oljebekämpning samt havs- och fiskeövervakning.

Rikspolisstyrelsens principiella uppfattning är att utpräglade polisuppgifter, såsom de angetts i polislagen, skall utföras av poliser. För att på ett tillfredsställande sätt kunna fullgöra dessa uppgifter erfordras en utbyggnad av sjöpolisen.

1989/90:FöU8
Underbilaga 3

Ha = .Handen
Na = Nacka
No = Norrtälje
St = Stockholm
Tä = Täby

